

Förbundet Rörelsehindrade

www.forbundetrorelsehindre.se

Förbundet Rörelsehindrade
c/o Lars Hagström
Sunnanväg 2P
222 26 Lund
Tel: 046-211 81 80 (bost), 046-12 89 50 (arb)
e-mail: lars.hagstrom1@comhem.se

Lund den 17 november 2010

Regeringskansliet
Integrations- och
jämsällldhetsdepartementet
103 33 Stockholm

REMISSVAR: Bortom fagert tal - om bristande tillgänglighet som diskriminering (Ds 2010:20)

Förbundet Rörelsehindrade avlämnar härmed sitt remissyttrande över departementspromemorian *Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering* (Ds 2010:20).

Förbundet Rörelsehindrade är en intresseorganisation för människor med rörelsehinder. Värdegrunden för vårt arbete är principen om alla människors lika värde. Vårt mål är full delaktighet och jämlikhet för människor med rörelsehinder på lika villkor och i solidaritet med grupper och individer som liksom vi delar erfarenhet av ojämlikhet, diskriminering och förtryck.

För oss som lever med rörelsehinder är verkligheten att vi på ett påtagligt och diskriminerande sätt utestängs från stora delar av samhället på grund av den fysiska miljöns otillgänglighet.

Utredarens huvudförslag är att det i diskrimineringslagen (2008:567) ska införas en ny bestämmelse om förbud mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Vi kräver att utredningens förslag resulterar i en kraftfull och verkningsfull lag som förbjuder diskriminering av oss som lever med funktionsnedsättningar på grund av bristande tillgänglighet. Trovärdigheten för svensk funktionshinderpolitik med dess högt ställda mål om *full delaktighet och jämlikhet* kommer annars att gå förlorad. Ett samhälle tillgängligt för alla är en fråga om mänskliga rättigheter. En annan ståndpunkt vore ovärdigt ett land som ser sig som en rättsstat och dessutom utgör ett av världen rikaste länder.

Redan 1989 års handikapputredning föreslog i sitt slutbetänkande *Ett samhälle för alla* dels att befintliga lokaler till vilka allmänheten har tillträde skulle uppfylla krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionshinder senast vid utgången av år 2008 samt dels att gatumiljön i områden med sammanhållen bebyggelse skulle göras tillgänglig och användbar för personer med funktionshinder. Sedan dess har flera utredningar lagt liknande skarpa förslag med utgångspunkt i att bristande tillgänglighet är en form av diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Nu senast diskrimineringskommittén.

Frågan om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering har således utretts och vänts ut och in under de senaste 30 åren. En samlad handikapprörelse har under årtionden krävt verkningsfulla åtgärder i form av skärpt lagstiftning.

Internationell rätt som Sverige förbundit sig att följa har fastställt att bristande tillgänglighet är en form av diskriminering. FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar, artikel 9, ställer krav på ändamålsenliga åtgärder som säkerställer att personer med funktionsnedsättning får tillgång på samma villkor som andra till den fysiska miljön, till transporter, till information och kommunikation, innefattande informations- och kommunikationsteknik (IT) och system samt till andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten. Motsvarande krav ställs av Europarådet och den Europeiska unionen.

Nedan redogör vi för våra synpunkter på enskilda delar av utredningen.

Diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet föreslås gälla för alla de samhällsområden där diskrimineringslagens övriga regler gäller i dag. Det är självklart att så måste ske.

Boverket har dock i sitt remissvar uppmärksammat oss på att den avgränsning som görs i diskrimineringslagen får till följd att allmänna platser, t.ex. gator, vägar, torg och parker, faller utanför diskrimineringsgrundens tillämpningsområde. Även områden för andra anläggningar än byggnader kan komma att falla utanför förslaget tillämpningsområde. Exempel på sådana områden är friluftsbad, lekplatser och begravningsplatser. Vi kan inte se detta annat än som ett förbiseende varför tillämpningsområdet för föreslagen diskrimineringsgrund måste utvidgas så att tillgängligheten till allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader också omfattas.

Vi vill här framhålla att med tillgänglighet, som föreslås i utredningen, ska förstås tillgänglighet *och användbarhet*.

En nyhet i förhållande till Diskrimineringskommitténs förslag är att en fastighetsägare eller någon annan som har ett bestämmande inflytande över möjligheten att vidta tillgänglighetsåtgärder, i vissa fall kan åläggas att betala diskrimineringsersättningen i stället för den verksamhetsansvarige. Så kan bli fallet om fastighetsägaren eller någon annan, med stöd av sin äganderätt eller annan liknande rättighet, hindrar eller påtagligt försvårar att tillgänglighetsåtgärder kan komma till stånd.

Vi ser detta som en väsentlig förbättring jämfört med diskrimineringskommitténs förslag. En påtagligt positiv konsekvens av att en fastighetsägare kan åläggas att betala diskrimineringsersättning är att även mindre näringsidkare som hyr sina lokaler i större utsträckning än annars kan förväntas omfattas av kraven i lagstiftningen.

Liksom i fråga om de nu gällande diskrimineringsförbuden mot bristande tillgänglighet är det bara enligt utredarens förslag skäliga åtgärder som kan krävas. Vad som är skäligt måste enligt utredaren i slutändan avgöras från fall till fall.

Den grundläggande ståndpunkten som framförs i utredningen är att tillgängligt samhälle för alla ska ses som en fråga om mänskliga rättigheter. Utredarens uppräknade av så kallade skäliga åtgärder vilka kan krävas ur ett diskrimineringsperspektiv uppfattar vi som problematiskt sett till att mänskliga rättigheter i rättslig mening inte kan villkoras.

Utredarens förslag är därvid att vid prövningen om en åtgärd är skälig ska sex omständigheter särskilt beaktas. Punkt två, som handlar om nyttan särskilt för personer med funktionsnedsättning av att åtgärden vidtas, uppfattar vi som självklar då den utgör den uttryckta grunden för alla människors lika värde i lagstiftningen. Vi vill dock betona att avgörande för vad som ska bedömas som nytta i detta sammanhang måste utgå endast från den enskildes egna val. Det finns annars en risk att nyttoaspekten ger utrymme för individuellt godtycke och moraliserande bedömningar som inte hör hemma i en diskrimineringslagstiftning grundad på allas lika värde.

Knäckfrågorna kommer att vara när det gäller den skälighetsbedömning som föreslås verksamhetens möjligheter att bära kostnaden av åtgärden och förutsägbarheten av åtgärden. Utredarens förslag lämnar här utrymme för att en stor del, särskilt mindre näringsidkare, inte kommer att omfattas av lagen på ett verkningsfullt sätt. Vi befarar också att skälighetsbedömningen kan leda till att domstolarna i rättstillämpningen utgår från att det är en intressekonflikt mellan likvärdiga parter och inte ser till att den ena partens mänskliga rättigheter kränks.

Vi vill i detta sammanhang framhålla att kostnadsaspekten även måste beaktas mot bakgrund av att det föreligger ett samhällsansvar att uppnå full tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det finns därför starka skäl att från politiskt- och myndighetshåll följa utvecklingen av den kommande lagens tillämpning.

Diskrimineringskommittén framförde som sin uppfattning att stöd som ges på annat sätt till en person med funktionsnedsättning skulle kunna påverka skyldigheten för den verksamhetsansvarige att vidta tillgänglighetsåtgärder. Förbundet Rörelsehindrade var i sitt remissvar över Diskrimineringskommitténs betänkande starkt kritiskt till kommitténs förslag att förekomsten av stöd eller insatser åt den enskilde från det allmänna i skälig utsträckning bör tillmätas betydelse när skyldigheten för näringsidkare med flera att vidta åtgärder för tillgänglighet bedöms. Det är mycket positivt att utredaren här starkt tar avstånd från en sådan uppfattning. Inte ens om det är känt att kunden i fråga faktiskt är beviljad stöd i form av sådan assistans, bör detta vägas in vid en skälighetsbedömning.

Utredarens föreslår, även här till skillnad från Diskrimineringskommittén, att privatpersoner inte ska undantas från skyldigheten att vidta tillgänglighetsåtgärder. Vi delar här utredarens bedömning och att hans ståndpunkt ur principiell synpunkt är ett viktigt ställningstagande.

Utredaren tar även upp behovet av aktiva åtgärder och framför som sin uppfattning att goda skäl talar för att i diskrimineringslagen införa ytterligare vitessanktionerade krav på sådana åtgärder för att uppnå lika rättigheter och möjligheter för alla, oavsett funktionsnedsättning. Frågan om att utvidga diskrimineringslagens krav på aktiva åtgärder är emellertid föremål för utredning i särskild ordning, (SOU 2010:7). Då förslag om aktiva åtgärder ligger utanför utredningsuppdraget föreslår han därför inte i denna del några författningsförändringar. Även om denna fråga inte omfattas av utredningsuppdraget vill vi framhålla betydelsen av att krav ställs på aktiva åtgärder. Vi ser det som väsentligt att diskrimineringslagen kompletteras med lagkrav på aktiva åtgärder som ett verkningsfullt redskap att driva på utvecklingen mot ett samhälle som är tillgängligt för alla.

Utredaren föreslår avslutningsvis att en dialog bör initieras om en framtida politik för ett universellt utformat Sverige. En sådan dialog bör föras med ett brett deltagande av representanter för olika

samhällssektorer, experter och sakkunniga inom olika verksamhetsområden, inte minst – naturligtvis – personer med funktionsnedsättning, samt med parlamentarisk representation.

Från FöRs sida vill vi understryka betydelsen av att en sådan dialog kommer till stånd.

Tillgänglighetsfrågan är ett försummat politikområde och kräver en samhällelig kraftsamling. Det är på tiden att alla löften och förväntningar som framförts under lång tid om kraftfulla åtgärder för att åstadkomma ett tillgängligt samhälle nu blir verklighet. Bristande tillgänglighet måste för att upprätthålla den politiska trovärdigheten för svensk funktionshinderpolitik införas som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.

Förbundet Rörelsehindrade (FöR)

Lund som ovan

Lars Hagström
Ordförande